

נייר עמדה שיתופי – תוצר לדוגמה - עברית

פרטים אישיים

שם המפמ"ר:	ד"ר יוסי לונדין
שם איש הקשר:	מוריה בר-און
תחום הדעת:	היסטוריה בחמ"ד

נייר עמדה שיתופי – תוצר לדוגמה

על פי דרישות המשימה, עליכם **להדגיש (Bold)** את המושגים המופיעים בטקסט המשימה.

בשל מגבלה טכנית, לא ניתן להדגיש את המושגים בתוצר לדוגמה. עם זאת, היעדר ההדגשה בתוצר לדוגמה אינו פוטר אתכם מהדרישה להדגיש את המושגים בעבודה שאתם מגישים.

סמל שאלון

תשפ"ז

בין שני עולמות - הדילמה של הרפורמים והניאו אורתודוקסים לגבי
כמה צריך לשלב את המודרנה בחיים היהודים

שלו יריב
ניאו- אורתודוקסים

ירדן אלמוג
רפורמים

תיאור הנושא/הסוגיה/הדילמה

בסוף המאה ה-18 חלו שינויים במעמד היהודים באירופה. בעקבות המודרנה שהעלתה מושגים כמו ידע, קדמה, השכלה, שוויון וזכויות, החלו גם היהודים להתאים את חייהם לסביבתם ולעקרונות **וערכי הנאורות**. אחד מהשינויים המשמעותיים בחיי היהודים היה קבלת ה"**אמנסיפציה**" - שוויון זכויות משפטי ליהודים שאפשר מבחינת השלטון את השתלבותם בחיי היום יום של החברה הכללית - היהודים הורשו לגור בחברת הגויים, ללמוד במוסדות כללים, לעבוד בכל עבודה בה יבחרו וכך השתנו דרך חייהם של היהודים והצורה בה הם חושבים על החיים. במקביל בחלק מהארצות דרשו השליטים מהיהודים לוותר על האוטונומיה הקהילתית בתמורה לזכויות שנתנה האמנסיפציה. היהודים חויבו למשל להתגייס לצבא, ולוותר על מערכת המשפט הקהילתית. (אביאלי-טביבאן קציעה, תשס"ג (2003), "אמנסיפציה", הספריה הוירטואלית של מט"ח, פסקה 1).

השיח של הנאורות והאובדן של הקהילה היהודית הסגורה והנעימה העלתה הרבה שאלות אצל היהודים. האם נכון להשתלב בחברה הכללית? האם **השכלה** גבוהה תסכן את הקשר של היהודי לתורה? האם יהודי צריך לשאוף לעבוד אצל או ביחד עם הגויים או שיש בזה סיכון רוחני ואמוני? האם האמנסיפציה וההשתלבות בחיי המדינה קוראים לנו בעצם להשאר בגולה ולוותר על חלום השיבה לארץ ישראל? האם אפשר לקחת מערכי הנאורות שנראו מתקדמים וחשובים ולא לפגוע בערכי התורה והמצוות. (מירון גיא, תשס"ו (2006), בין השתלבות לייחוד: תפיסת האמנסיפציה בשיח הפוליטי של יהודי גרמניה, ישראל 9, מתוך ההקדמה).

על רקע זה קמו קבוצות שונות בחברה היהודית. הרפורמים שטענו שיש לאמץ את ערכי המודרנה ולהתאים את החיים היהודים אל ערכים אלו ובהתאם להתאים ולשנות את התפילה והשבת לדוגמא, ולקבל את האמנסיפציה בידיים פתוחות. **והניאואורתודוכסים** שטענו שאפשר ללמוד מערכי המודרנה ולהתאים אותם לערכי התורה (נדלה בתאריך 13.11.24, "ניאו-אורתודוקסיה", המכלול, פסקאות 3-4). במקביל קמה קבוצה בשם **האורתודוכסים** שראו בעצמם ממשיכי היהדות, שטענו שיש לדחות ולהרחיק את המודרנה ולהתרחק ממנה כמו מאש כי היא מסכנת את ערכי היהדות והתורה והקשר לארץ ישראל.

(אמיר דבורה, מוסקוביץ דפנה, סואעד צלאח, תשס"ו (2006), הזרם האורתודוקסי (ביהדות), הספריה הווירטואלית של מט"ח, פסקה 2).

בעד/פרשנות א'

אני חושב שצריך לקבל את המודרנה באופן מלא לחיים היהודים. במאה ה-19 יהודים רבים החלו משתלבים בחברה הכללית בין הגויים. יהודים חשבו שהמסורת היהודית לא מתאימה לחיים החדשים שלנו. אנשים יכלו להזדהות עם המדינה והלאום ולהיות גרמנים כמו כולם- אזרחים שווים זכויות.

יש לקבל את המודרנה בידיים פתוחות מכמה סיבות:

התורה מיושנת ולא מתאימה לחיינו הנאורות

מתאימה לעולם החדש ולאנשים שחיים בו. לדוגמא- היהדות דורשת שלא ניסע בשבת. אבל בעולם המודרני מסביב היהודים לא גרים אחד ליד השני ובית הכנסת מאוד רחוק מהבית שלנו וקשה להגיע אליו בשבת. מדוע שלא ניסע ברכב לבית הכנסת וכך נוכל להשתתף בתפילה.

למה שלא נגן בבית הכנסת בעוגב ונשתמש במוזיקה המודרנית כדי להתחבר לאלוקים? המצוות אמורות להביא אותנו להתרוממות דתית וחיבור לאלוקים, אך היצמדות בכוח לחוקים נוקשים יכולה להביא אותנו לעתיד מורכב ואולי אפילו מזיק וצריך להתאים את המצוות לזמננו. (מאיר מיכאל, תשפ"א (2021), יסודות ועקרונות - לתולדות היהדות הרפורמית, אתר התנועה הרפורמית בישראל, בתוך "ניצנים ראשונים")

נגד/פרשנות ב'

אני חושב שהאמנסיפציה והמודרנה פתחו לנו עולם עם הרבה אפשרויות - בלבוש, בעיסוק, במגורים ועוד. המודרנה יכול להביא טוב לעולם ולכן יש לשלב אותה עם התורה אך בלי לפגוע במחובות להלכה. אמנם התקופה שלנו מפחידה כמו חבלי לידה כשהאימא מפחדת אם יהיה שמחה ותקווה או חלילה צער אבל הוא אומר שהיא תביא טוב לעולם ושהיא עדיפה על פני החיים של העקרה כלומר על פני החיים שלנו בעבר. (הרב שמשון רפאל הירש, התקצ"ו (1886), אגרת י"ח, אגרות צפון, עמ' 99).

למה אני חושב ככה? כי כבר המשנה אומרת ש **"יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ"** כלומר **במודרנה יש דברים טובים ולכן חשוב לשלב בתורה את דרך ארץ** כלומר את המודרנה ולכן צריך ללמוד השכלה כללית ואפילו הרש"ר למד השכלה באונברסיטה, והקים בית ספר לבנות. אך עם זאת הוא היה רב ושמר על כל ההלכות והמצוות.

עוד סיבה לשמוח באמנסיפציה היא כי היא מגדילה את האפשרויות של העם היהודי להפיץ את אור ה' בעולם- אם יש עיתונים ואנחנו יכולים לכתוב עיתון כמו עיתון

"ישורון" יש לנו דרך לספר לעולם על היהדות ועל האור שלה באמצעות הנאורות וחופש הביטוי.

לעומת הפתיחות למודרנה צריך להבדל ולהתרחק מאוד מהרפורמים כי הם משנים את היהדות ואת זה אסור לעשות כי התורה מהשמים. וצריך להמשיך לקיים את התורה בכל דקדוקייה כמו שה' צווה. לכן הרש"ר אמר שצריך לקרב את הזמן (המודרנה ומה שמאפיין אותה) אל התורה ולא לשנות את התורה כדי שתתאים לזמן שלנו. (נדלה בתאריך 13.11.24, ערך "הירש, שמשון רפאל", אנציקלופדיה יהודית דעת, חיבורי - פסקה 3).

סיבה נוספת היא שהיהדות מפריעה לנו להשתלב בין העמים - האמנסיפציה מאפשרת לנו להיות כמו כולם - אנחנו "גרמנים בני דת משה". האם הגיוני שלא נשתמש בגרמנית - אם אנחנו כמו כולם ומדברים גרמנית צריך שגם התפילה תהיה בגרמנית. אין סיבה שנהיה שונים מהעמים בצורה של בית הכנסת שלנו למה שבית הכנסת לא יהיה מפואר כמו הכנסיה. בנוסף, למה שנתפלל לחזור לירושלים אם אנחנו רוצים להשאר כאן בברלין. אם תסתכלו בסיפור תראו שהתאמנו את הסידור לכל העמים - שתהיה גאולה, חירות ושלוש לכולם. (מאיר מיכאל, תשנ"א (1990), צמיחת היהודי המודרני: זהות יהודית ותרבות אירופית בגרמניה 1749-1824, עמ' 155)

לבסוף היהדות דורשת להתרחק מהגויים, לא לאכול אוכל שלהם ולא להתחתן איתם אבל אנחנו רוצים להיות חלק מהעמים, ולהיות ראויים לאמנסיפציה. איך נוכל לא להתחתן עם השכנים שלנו?

לכן הרפורמים היו בעד לקבל את המודרנה בידיים פתוחות ולהתאים אליה את היהדות והמצוות.

הפשרה המוסכמת

בדילמה הזו לתפיסתנו אי אפשר להגיע לפשרה אלא רק לעמדה מוסכמת. ולכן לדעתנו הפתרון של הנאו אורתודוקסים לשילוב חלקי של המודרנה בחיי התורה הוא אידיאלי. גם היום אנחנו רואים שהמודרנה חשובה, איפה הינו ללא התרופות והקדמה, המחקר, האינטרנט והתחבורה. חשוב לנו שיהיה אפשר ללמוד תורה אך גם ללמוד אנגלית ולהשתתף בתעשייה וגם ללמוד מדעים ולהיות חוקרות, כמו שהרש"ר הירש אמר. אחת ההשלכות של העמדה הזו היא הקמת בית ספר לבנות כך שגם בנות יכלו לרכוש השכלה תורנית וגם השכלה כללית ומקצוע. וזה מאוד חשוב בעינינו. עוד השלכה היא הדרך בה התייחסו לתפילה הקימו בתי כנסת יפים (אבל לא כמו כנסיות) ויש שם חזן ומקהלה ששרים יפה ומפארים את התפילה וכך הם הראו שהמודרנה יכולה לעזור לנו וצריך להשתמש בה.

לדיון הזה יש השפעה עד ימנו. למשל כשהגיע הקורונה עלתה השאלה מסביבנו האם צריך לאפשר לנערות להחשף לאינטרנט, למחשבים כי זה מודרנה וברור שיש בזה גם דברים רעים. אם נסתכל על הגישה של הרש"ר כנראה גם הוא היה בעד לעודד שימוש באינטרנט ואפילו ברשתות החברתיות כדי ללמוד ולצור קשרים ולהשתמש בטכנולוגיה בשביל התורה והמצוות (כמו למשל לאסוף גיוס המונים בשביל צדקה!) הערך שהוביל אותנו לעמדה זו הוא ערך קיום המצוות. ראינו שגם כשהיו אנשים שאמרו שהמודרנה היא מה שהכי חשוב, הרש"ר אמר שקיום התורה הוא מה שמאחד ומיחד את עמ"י והראה איך המודרנה משתלבת כל כך יפה עם התורה ומשמשת אותה. ראינו כמה חשוב לרב לפאר ולעודד את קיום המצוות בבתי כנסת יפים, תפילות יפו ורבנים שיקבלו השכלה תורנית ממש כמו באונברסיטה.

מושגים

<p>תיאור הנושא- ערכי הנאורות אמנסיפציה ניאו אורתודוקסים אורתודוקסים השכלה</p> <p>עמדה רפורמים- (התלמיד ירדן אלמוג) גרמני בן דת משה להתאים את המצוות לזמן</p> <p>עמדה ניאוורתודוקסים- (התלמיד- שלו יריב) "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" חופש ביטוי</p>
--

מקורות

<p>הספרייה הוירטואלית של מט"ח, אמנסיפציה, https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=9380 - רלוונטי כי עוסק באמנסיפציה שהביאה לפיצול הזרמים ביהדות, ומהימן כי נכתב על ידי חוקרת שכתבה הרבה על התקופה.</p>
<p>מירון גיא, תשס"ו (2006), בין השתלבות לייחוד: תפיסת האמנסיפציה בשיח הפוליטי של יהודי גרמניה, ישראל 9, https://humanities.tau.ac.il/sites/humanities.tau.ac.il/files/media_server/humanities/zionism/%D7%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C/9/Israel9_Bar-OnMiron.pdf - רלוונטי כי מסביר על תהליך פיצול הזרמים ביהדות, ומהימן כי פורסם בכתב עת של אוניברסיטת תל אביב</p>
<p>הספרייה הוירטואלית של מט"ח, הזרם האורתודוקסי, https://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=14404 - רלוונטי כי עוסק באמנסיפציה שהביאה לפיצול הזרמים ביהדות, ומהימן כי נכתב על ידי חוקרת שכתבה הרבה על התקופה.</p>
<p>מאיר מיכאל, תשפ"א (2021), יסודות ועקרונות - לתולדות היהדות הרפורמית, אתר התנועה הרפורמית בישראל, https://reform.org.il/wp-content/uploads/2021/11/%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%A2%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%95%D7%AA.pdf, נדלה בתאריך 13.11.24. רלוונטי כי מתאר את התנועה הרפורמית, מהימן כי פורסם באתר הרשמי של התנועה הרפורמית</p>
<p>מאיר מיכאל, תשנ"א (1990), צמיחת היהודי המודרני: זהות יהודית ותרבות אירופית בגרמניה 1749-1824, עמ' 155. - רלוונטי כי עוסק בנושא של הרפורמים, ומהימן כי זה ספר שפורסם באוניברסיטה.</p>
<p>רש"ר הירש, אגרות צפון, תל אביב, נצח, התד"ח, אגרת י"ח, עמ' 99. - רלוונטי כי מסביר את תפיסת הניאו אורתודוקסיה ומהימן כי נכתב על ידי הרש"ר הירש שהיה מנהיג התנועה</p>
<p>אנציקלופדיה יהודית דעת, הירש שמשון רפאל https://www.daat.ac.il/encyclopedia/value.asp?id1=1110, - רלוונטי כי מדבר על הרש"ר הירש שהנהיג את הנאו אורתודוקסים, מהימן כי נמצא באנציקלופדיה ששייכת למכללת הרצוג.</p>

